

HERCEGBOSANSKE ŽUPANIJE

Na temelju članka 62. stavka 4. Zakona o zaštiti na radu („Narodne novine HBŽ”, br. 1/13) ministar rada, zdravstva, socijalne skrbi i prognanih Hercegbosanske županije donosi

PRAVILNIK**o pružanju prve pomoći radnicima na radu****I. OPĆE ODREDBE****Članak 1.**

Ovim pravilnikom propisuju se postupci s ozlijeđenim i oboljelim osobama na radu do njihove predaje na liječenje zdravstvenoj ustanovi (u daljem tekstu: prva pomoć), te vrsta i količina sanitetskog materijala koji se mora osigurati za pružanje prve pomoći.

Članak 2.

Pod ozljedama i bolestima osoba na radu u smislu ovoga pravilnika smatraju se ozljede, bolesti i druga bolesna stanja radnika nastala na radu ili u vezi s radom.

Članak 3.

Postupke prve pomoći propisane ovim pravilnikom izvode osposobljeni radnici po pravilima medicinske doktrine.

II. ZAJEDNIČKE ODREDBE O POSTUPCIMA PRUŽANJA PRVE POMOĆI OZLIJEĐENIM I OBOLJELIM RADNICIMA NA RADU**Članak 4.**

(1) Osim postupaka propisanim ovim pravilnikom za pojedine vrste ozljeda i bolesti (glava III i IV) prva pomoć obuhvaća još i ove postupke:

- ako ozlijeđeni ili oboljeli naglo prestane disati, postupke propisane za prvu pomoć u slučaju naglog prestanka disanja (članak 30.), osim ako su ti postupci za odnosnu ozljedu ili bolest izričito zabranjeni (članak 7. stavak 7. i 8., članak 11. stavak 3.);
- ako se ozlijeđenom ili oboljelom zaustavi rad srca, postupke propisane za prvu pomoć u slučaju prestanka rada srca (članak 31.);
- ako je ozlijeđeni ili oboljeli u šoku, postupke propisane za prvu pomoć za slučaj šoka (članak 32.);
- ako dođe do gušenja ozlijeđenog ili oboljelog, postupke propisane za prvu pomoć u slučaju gušenja (članak 33.);

- ako ozlijeđeni ili oboljeli ima jake bolove, davanje sredstava za smirenje bolova;
- ako je ozlijeđeni ili oboljeli u nesvjestici, postupke propisane za prvu pomoć u slučaju nesvjestice (članak 36.);
- ako oboljeli ima toplinske grčeve, davanje zasoljenog napitka.

(2) U slučaju istovremenog prestanka rada srca i prestanka disanja, ozlijeđenom ili oboljelom se istovremeno daje prva pomoć za prestanak rada srca i za prestanak disanja.

Članak 5.

(1) Nakon obavljenih propisanih postupaka prve pomoći, ozlijeđenom ili oboljelom mora se osigurati liječnička pomoć.

(2) Liječnička pomoć može se pružiti na mjestu oštećenja zdravlja osim za ozljede i bolesti za koje je obavezan transport radnika u zdravstvenu ustanovu.

(3) Ako se ne osigura liječnička pomoć na mjestu oštećenja zdravlja, ozlijeđeni ili oboljeli uputit će se u zdravstvenu ustanovu u pratnji osobe osposobljene za pružanje prve pomoći.

(4) U zdravstvenu ustanovu radnik će se obavezno transportirati zbog liječničke pomoći u slučaju ovih ozljeda odnosno oštećenja:

1. za ranu na glavi, u sjedećem ili ležećem položaju;
2. za ranu na vratu, u sjedećem položaju uz pridržavanje glave;
3. za ranu prsnog koša, u polusjedećem položaju;
4. za ranu trbuha, u ležećem položaju s povišenim uzglavljem i polusavijenim nogama u koljenu;
5. za prijelom vilice, ako je ozlijeđeni u nesvjestici, u stabilnom ležećem bočnom položaju;
6. za prijelom vratnog pršljena ili oštećenja kralježnice, u ležećem položaju na tvrdoj ravnoj podlozi uz učvršćenje čitavog tijela;
7. za oštećenje kosti prsnog koša, u polusjedećem položaju;
8. za prijelom kostiju ruku, u sjedećem ili ležećem položaju uz imobilizaciju;
9. za prijelom zdjelice, u ležećem položaju uz imobilizaciju;
10. za prijelom kostiju nogu, te ozljede koljen-skog zgloba i skočnog zgloba, u ležećem položaju uz imobilizaciju.

III. POSTUPCI PRVE POMOĆI ZA OZLJEDE NA RADU

Članak 6.

Ozljedama na radu smatraju se u smislu ovog pravilnika: rane, oštećenja kosti (prijelomi, iščašenja i uganuća), krvarenja iz nosa, uha, zuba i usta, ozljede oka, potres mozga, opekotine, oštećenja uzrokovana djelovanjem kiselina i lužina, smrznuća i smrztotine.

a) Rane**Članak 7.**

(1) Prva pomoć za rane, ako za pojedine vrste rana nije drugačije propisano, obuhvaća primjenu ovih postupaka:

1. odstranjivanje odjeće i obuće s dijela tijela na kome je rana rezanjem po šavovima;
2. zaustavljanje krvarenja na odgovarajući način (članak 9);
3. pokrivanje rane sterilnom gazom i povijanje zavojem;
4. stavljanje ozlijeđenog u pravilan položaj s obzirom na vrstu, veličinu i lokalizaciju rane te opće stanje ozlijeđenog.

(2) Za otvorene (vanjske) rane na vratu, prva pomoć obuhvaća ove postupke:

1. postupke iz točke 1. i 2. stavka 1. ovoga članka;
2. pokrivanje rane s više slojeva sterilne gaze i povijanje zavojem, a ukoliko se krvarenje ne može zaustaviti pritiskom prsta na dovodnu arteriju, potrebno je učiniti tamponadu rane ili izvršiti direktni pritisak prstom na samu ranu.

(3) Za otvorene (vanjske) rane na prsnom košu, prva pomoć obuhvaća ove postupke:

1. postupke iz točke 1. i 2. stavka 1. ovoga članka;
2. pokrivanje rane s više slojeva sterilne gaze i povijanje zavojem i stavljanje preko toga materijala koji ne propušta zrak (gumeno platno, plastična folija, široke trake flastera i si.) koji se učvrsti zavojem.

(4) Za zatvorene (unutarnje) rane na prsnom košu prva pomoć se sastoji u postavljanju ozlijeđenog u polusjedeći položaj i transport u tom položaju na liječenje u zdravstvenu ustanovu.

(5) Za rane na trbuhu s ispalim organima iz trbušne šupljine prva pomoć obuhvaća ove postupke:

1. postupke iz točke 1. i 2. stavka 1. ovoga članka;
2. obavljanje sterilnom gazom ispalih organa iz trbušne šupljine i njihovo polaganje na

neozlijeđeni dio trbušne stjenke a ne vraćanje u trbušnu šupljinu.

(6) Prilikom pružanja prve pomoći ne smije se:

1. čistiti površina rane niti ugrušana krv s rubova rane;
2. odstranjivati strana tijela koja se nalaze u rani;
3. dodirivati ranu prstima ili drugim predmetima;
4. ispirati ranu tekućinom, posipati praškom ili mazati mašću.

(7) Prilikom pružanja prve pomoći za rane na grudnom košu ozlijeđenom se ne smije davati prva pomoć propisana na nagli prestanak disanja ručnom (indirektnom) metodom nego samo metodom usta - usta ili usta - nos.

(8) Prilikom pružanja prve pomoći za ozljedu nosa, jezika, vilice i gornjih dišnih putova, ozlijeđenom se ne smije davati prva pomoć propisana za nagli prestanak disanja metodom direktnog upuhivanja zraka u pluća.

Članak 8.

Postupak prema članku 7. ovoga pravilnika primjenjuje se na mjestu na kome je nastala rana, bez pomicanja ozlijeđenog osim kod rana na vratu i kod rana (otvorenih i zatvorenih) na prsnom košu, kada se ozlijeđeni prethodno postavlja u polusjedeći položaj.

Članak 9.

(1) Kod amputacijskih ozljeda krvarenje se zaustavlja podvezivanjem bez obzira na njegovu jačinu.

(2) Za zaustavljanje ostalih krvarenja iz rana primijenit će se ovi postupci:

- pritiskom prstom na krvnu žilu koja u ranu dovodi krv;
- postavljanjem kompresivnog zavoja na ozlijeđenu krvnu žilu odnosno ranu;
- podizanje uda na kome je rana, osim ako je prelomljen ili ako ozlijeđeni ima unutarnje krvarenje;
- direktni pritisak na ranu kod krvarenja koja se navedenim postupcima ne mogu zaustaviti (npr. rane u području bedra ili vrata).

Članak 10.

Odrežani ili otrgnuti dio tijela ozlijeđenog treba postaviti u čistu nepromočivu vrećicu po mogućnosti s ledom i zajedno s ozlijeđenim uputiti u zdravstvenu ustanovu.

b) Oštećenja kosti**Članak 11.**

(1) Prva pomoć za oštećenje kosti (prijelomi, iščašenja i uganuća), ako za pojedine vrste oštećenja nije drukčije određeno, obuhvaća primjenu ovih postupaka:

1. odstranjivanje odjeće i obuće rezanjem po šavovima s dijela tijela na kome je oštećenje kosti;
2. ukrućivanje (imobilizacija) dijela tijela na kome je oštećenje kosti na odgovarajući način (članak 13);
3. osiguranje jezika od upadanja u grlo kod prijeloma vilične kosti.

(2) Prilikom pružanja prve pomoći za oštećenja kosti ne smije se vršiti namještanje kostiju.

(3) Prilikom pružanja prve pomoći za oštećenja kosti grudnog koša i oštećenja kralježnice i kosti ruku, ozlijeđenom se ne smiju davati prva pomoć na nagli prestanak disanja ručnom (indirektnom) metodom.

Članak 12.

Postupak prema članku 11. ovoga Pravilnika primjenjuje se na mjestu na kome je nastalo oštećenje kosti, bez pomicanja ozlijeđenog osim u ovim slučajevima:

- oštećenje zgloba koljena i skočnog zgloba, kada se ozlijeđeni prethodno postavlja u ležeći položaj na ravnu tvrdu podlogu;
- prijelom rebara, kada se ozlijeđeni prethodno postavlja u sjedeći položaj;
- prijelom vilične kosti, kada se ozlijeđeni prethodno postavlja u ležeći položaj s licem prema dolje, ili u sjedeći položaj s glavnom nagnutom prema naprijed;
- prijelom zdjelične kosti, kada se ozlijeđeni prethodno polaže na dasku u ležeći položaj na leđima, sa savijenim nogama u kukovima i koljenima i postavljenim jastukom ispod i između koljena;
- ozljeda kosti vrata, kada se ozlijeđeni prethodno postavlja u sjedeći položaj;
- ozljeda kosti prsnog koša, kada se ozlijeđeni postavlja u polusjedeći položaj;
- ozljeda kralježnice, kada se ozlijeđeni prethodno polaže na dasku u ležeći položaj na leđa, a pod slabinski i vratni pregib kralježnice se postavlja jastuk.

Članak 13.

(1) Ozlijeđene kosti i zglobovi ukrućuje se (imobiliziraju) u zatečenom položaju.

(2) Za ukrućivanje dijelova tijela primjenjuju se odgovarajući postupci ovisno o vrsti oštećenja kosti ili zgloba, i to:

- za prijelom kosti lubanje, postavljanje prvog zavoja na glavu;
- za prijelom vilice, ukrućenje vilice trokutnom maramom postavljenom pod bradu i vezivanjem krajeva marama na tjemenu glave;
- za prijelom ključne kosti, učvršćivanje ramena pomoću trokutnih marama;
- za prijelom lopatice, vezivanje ruke uz prsni koš;
- za prijelom nadlaktice, ukrućenje ruke pomoću udlage i polaganje ruke u trokutnu maramu vezanu oko vrata ili vezivanje ruke uz prsni koš;
- za prijelom podlaktice, ukrućenje podlaktice pomoću udlage i polaganje ruke u trokutnu maramu vezanu oko vrata;
- za ozljedu zgloba lakta, ukrućenje u položaju u kojem je zatečen;
- za ozljede ručnog zgloba i kosti šake, ukrućenje šake pomoću udlage postavljene od vrha prstiju do lakta u poluzatvorenom položaju šake i polaganje ruke u trokutnu maramu vezanu oko vrata;
- za prijelom natkoljenice, ukrućenje natkoljenice pomoću tri udlage, postavljanjem jedne od vrha prstiju noge ispod stopala i pete do bedra, druge s unutarnje strane noge od ruba stopala do prepone i treće s vanjske strane noge od ruba stopala do pazuha;
- za prijelom potkoljenice, ukrućenje potkoljenice pomoću tri udlage, postavljanjem jedne tako da zahvati petu sve do polovice natkoljenice i druge dvije jednake dužine s unutarnje i vanjske strane noge od ruba stopala do polovice natkoljenice;
- za ozljedu zgloba koljena, ukrućenje koljena pomoću udlage u položaju u kojem je zatečen;
- za ozljedu kosti skočnog zgloba, ukrućenje pomoću jedne udlage postavljene oko pete do ispod koljena i druge od vrha prstiju noge do koljena;
- za prijelom rebara, ukrućenje grudnog koša postavljanjem zavoja oko grudnog koša ili omatanjem grudnog koša ljepljivom trakom, pri najdubljem izdisaju ozlijeđenog;
- za prijelom zdjelične kosti, ukrućenje donjeg dijela tijela ozlijeđenog omatanjem uz dasku na koju je ozlijeđeni položen,
- za ozljedu kralježnice, ukrućenje čitavog tijela omatanjem uz dasku na koju je ozlijeđeni položen.

c) Krvarenje iz nosa**Članak 14.**

(1) Prva pomoć za krvarenje iz nosa obuhvaća primjenu ovih postupaka:

1. postavljanje ozlijeđenog u sjedeći položaj s nagnutom glavom prema natrag (osim u slučaju kad ozlijeđenom krv curi u ždrijelo);
2. postavljanje hladnog obloga na potiljak ozlijeđenog;
3. pritiskanje nosnica ozlijeđenog ispod koštanog dijela nosa kroz 10 -15 minuta.

(2) Ozlijeđenom se ne smije ispirati krv iz nosnica.

d) Krvarenje iz uha**Članak 15.**

(1) Prva pomoć za krvarenje iz uha obuhvaća pokrivanje uha sterilnom gazom, a preko toga postavljanje zavoja.

(2) Ozlijeđenom se ne smije ispirati krv iz uha.

e) Krvarenje iz zuba**Članak 16.**

(1) Prva pomoć za krvarenje iz zuba obuhvaća primjenu ovih postupaka:

1. stavljanje sterilnog tampona u šupljinu zuba;
2. postavljanje ozlijeđenog u ležeći položaj.

(2) Prilikom pružanja prve pomoći ozlijeđenom se ne smije ispirati usta.

f) Krvarenje iz usta**Članak 17.**

(1) Prva pomoć za krvarenje iz usta obuhvaća ovaj postupak:

- postavljanje ozlijeđenog u sjedeći položaj, s nagnutom glavom prema naprijed uz disanje kroz nos.

(2) Ozlijeđenom se ne smije ispirati krv iz usta niti davati lijekove koji se uzimaju gutanjem.

g) Ozljede oka**Članak 18.**

(1) Prva pomoć za ozljede oka obuhvaća primjenu ovih postupaka:

1. postavljanje ozlijeđenog u sjedeći položaj s glavom nagnutom prema natrag;

2. ispiranje oka čistom vodom ako je ozljeda nastala djelovanjem kiseline ili lužine, ili ako se u oku nalazi strano tijelo koje se ispiranjem može odstraniti;

3. pokrivanje oka sterilnom gazom i stavljanje zavoja ako se strano tijelo nije moglo odstraniti ispiranjem oka ili ako je tkivo prednjeg dijela oka oštećeno.

(2) Prilikom pružanja prve pomoći ne smije se:

- za odstranjivanje stranog tijela u oku koristiti nikakvo sredstvo osim vode;
- u oko stavljati lijekove.

h) Potres mozga**Članak 19.**

Prva pomoć za potres mozga obuhvaća primjenu ovih postupaka:

1. postavljanje ozlijeđenog u stabilni položaj;
2. osiguranje i kontrola prolaza zraka kroz dišne putove ozlijeđenog.

i) Opekotine**Članak 20.**

(1) Prva pomoć za opekotine, nastale djelovanjem visoke temperature na tijelo, obuhvaća primjenu ovih postupaka:

1. skidanje odjeće s oštećenog dijela tijela, osim ako je prilijepljena za opekotinu;
2. stavljanje opečenog dijela tijela pod mlaz čiste hladne vode ili uranjanje u hladnu čistu vodu do prestanka boli, a najmanje 10 minuta;
3. pokrivanje oštećenog dijela tijela sterilnom gazom i povijanje zavojem, osim ako je opekotina na licu;
4. ako se opekotina nalazi na ruci ili nozi, ukrućenje ruke ili noge na način propisan za ukrućenje u slučaju oštećenja kosti (članak 13);
5. zagrijavanje ozlijeđenog toplim pokrivačem;
6. davanje ozlijeđenom da pije bezalkoholne napitke u dovoljnoj količini.

(2) Ako je zapaljena odjeća prilijepljena na opekotinu, prva pomoć obuhvaća ove postupke:

1. omatanje ozlijeđenog vlažnom tkaninom preko odjeće;
2. postupke iz točke 4. do 6. stavka 1. ovoga članka.

(3) Prilikom pružanja prve pomoći ne smiju se bušiti mjehuri na koži, niti se na opekotinu stavljati lijekovi, masti i ulja.

HERCEGBOSANSKE ŽUPANIJE

j) Oštećenja uzrokovana djelovanjem kiselina ili lužina**Članak 21.**

(1) Prva pomoć za oštećenja uzrokovana djelovanjem kiselina ili lužina obuhvaća primjenu ovih postupaka:

1. odstranjivanje s ozlijeđenog odjeće polivene kiselinom ili lužinom;
2. čišćenje dijelova tijela:
  - a) ako je kiselinom ili lužinom poliveno oko, ispiranje oka čistom vodom ili fiziološkom otopinom,
  - b) ako je kiselina ili lužina unesena u usta ili nos, ispiranje usta i nosa vodom ili otopinom natrijevogbikarbonata,
  - c) ako je poliven drugi dio tijela:
    - kiselinom, ispiranje tog dijela tijela vodom i razrijeđenom lužnatom otopinom (natrijev bikarbonat, alkalna mineralna voda, mlijeko),
    - lužinom, ispiranje tog dijela tijela vodom i razrijeđenom kiselom otopinom (limunov sok, razrijeđena octena kiselina);
3. pokrivanje oštećenog dijela tijela sterilnom gazom i povijanje zavojem;
4. davanje određenog lijeka ako je oštećenje nastalo:
  - c) gutanjem kiseline - razrijeđena lužnata otopina (alkalna mineralna voda, mlijeko),
  - d) gutanjem lužine - razrijeđena kiselina otopina (limunov sok, razrijeđena octena kiselina).

(2) Prilikom pružanja prve pomoći za oštećenja nastala gutanjem kiseline ili lužine ne smije se dati sredstva za ispiranje želuca niti piti otopina natrijevogbikarbonata.

k) Smrznuća i smrzotine**Članak 22.**

(1) Prva pomoć za smrznuća i smrzotine obuhvaća primjenu ovih postupaka:

1. prenošenje ozlijeđenog u prostor s temperaturom zraka od oko 15 °C;
2. skidanje s ozlijeđenog vlažne ili zamrznute odjeće i obuće;
3. zagrijavanje oštećenog dijela tijela mlačnom kupkom, osim ako su na koži nastali mjehuri;
4. pokrivanje oštećenog dijela tijela sterilnom gazom i povijanje zavojem koji ne smije biti stegnut;

5. ako je oštećena ruka ili noga, ukrućenje ruke ili noge na način propisan za ukrućenje u slučaju oštećenja kosti (članak 13);
6. zagrijavanje ozlijeđenog toplim pokrivačem i laganom masažom neoštećenih dijelova tijela;
7. davanje ozlijeđenom toplih bezalkoholnih napitaka;
8. primjena umjetnog disanja ako je ozlijeđeni u nesvijesti i ne diše.

(2) Prilikom pružanja prve pomoći ne smiju se bušiti mjehuri na koži, masirati ni dodirivati oštećeni dijelovi tijela niti davati ozlijeđenom alkoholna pića.

IV. POSTUPCI PRVE POMOĆI ZA BOLESTI**Članak 23.**

Bolestima na radu smatraju se u smislu ovoga pravilnika: otrovanja, toplotni udar i sunčanica, udar električnom strujom, bolest dekompresije, oštećenja uzrokovana ionizacijskim zračenjem, utapanje, nagli prestanak disanja, nagli prestanak rada srca, šok, gušenje, gušenje uzrokovano zalaganjem hrane, napadaj epilepsije, nesvjestica, otrovanje hranom i ugriz otrovnih kukaca i zmija.

a) Otrovanja**Članak 24.**

(1) Prva pomoć za otrovanja uzrokovana djelovanjem: klora, amonijaka, fluorovodične kiseline, dušičnih oksida, fosgena, ozona, ugljičnih monoksida, metana, ugljičnog dioksida, sumporovodika, cijanovodika i cijanida, organskih otapala (homolozi benzena i benzin), etilnog alkohola, metilnog alkohola, etilen-glikola, metil-klorida (i slični halogenirani ugljikovodici), amino i nitro derivata benzena, ugljičnog disulfida, organoklorinih insekticida, organofosforinih insekticida i karbamata, parakvata, tetraetil olova, obuhvaća primjenu ovih postupaka:

1. iznošenje otrovanog iz okoline u kojoj je nastalo otrovanje (zatvorena atmosfera) na svjež zrak;
2. skidanje odjeće i obuće natopljene otrovnim tekućinom;
3. ispiranje očiju:
  - čistom vodom ako su oči oštećene djelovanjem etilnog alkohola, metilnog alkohola, organoklorinim insekticidima i tetraetilolovom;

HERCEGBOSANSKE ŽUPANIJE

- otopinom natrijeva bikarbonata, ako su oči oštećene djelovanjem ugljičnog disulfida, organofosfornih insekticida i karbamata;
- 4. ispiranje usta tekućinom ili otopinom natrijeva bikarbonata ako je otrovanje izazvano fluorovodičnom kiselinom, organofosfornim insekticidima ili karbamatima;
- 5. odstranjivanje otrova s kože:
  - čistom vodom ili sapunom, ako je otrovanje izazvano cijanovodikom i cijanidima, organskim otapalima, metilnim alkoholom, organofosfornim insekticidima i karbamatima;
  - čistom vodom a nakon toga otopinom natrijevog bikarbonata ili mlijekom, ili umjesto toga 70% alkoholom a nakon toga otopinom natrijevog sulfata, ako je otrovanje izazvano otopinom klora ili fluorovodičnom kiselinom;
  - parafinskim uljem a zatim čistom vodom i sapunom, ako je otrovanje izazvano amino ili nitro derivatima benzena i tetraetilolom;
- 6. davanje otrovanom odgovarajućeg lijeka i to:
  - tekućine za ispiranje želuca (topla slana voda ili otopina natrijevog bikarbonata), ako je otrovanje izazvano gutanjem organoklornih ili organofosfornih insekticida i karbamata;
  - inhalacije sastojka 3 - 4 ampule amilniritra, ako je otrovanje izazvano cijanovodikom ili cijanidima;
  - toplog mlijeka, natrijevog bikarbonata, ako je otrovanje izazvano etilnim alkoholom;
  - obične zemlje, dijatomejske zemlje (gutati s vodom) ako je otrovanje izazvano gutanjem parakvata;
  - tekućine za ispiranje želuca (topla slana voda ili otopina natrijevog bikarbonata), ili 100 mililitara etilnog alkohola, ili 25 mililitara jakog alkoholnog pića razrijeđenog u vodi u omjeru 1: 4, ako je otrovanje izazvano metilnim alkoholom ili etilenglikolom;
  - sredstva za neutralizaciju (100 mililitara parafinskog ulja ili aktivni ugljen), ako je otrovanje izazvano gutanjem organskih otapala (homolozi benzena ili benzin);
- 7. primjena umjetnog disanja, ako otrovani prestane disati zbog djelovanja klora, amonijaka, fluorovodične kiseline, dušičnih oksida, fosgena, ozona, cijanovodika i cijanida, etilnog alkohola, metilnog alkohola,

metil klorida i sličnih halogeniranih ugljikovodika, organoklornih insekticida, tetraetilolova;

- 8. davanje kisika i osiguranje potpunog mirovanja:
  - u slučaju otrovanja ugljičnim monoksidom, organskim otapalima, amino ili nitro derivata benzena, ugljičnim disulfidom, organofosfornim insekticidima ili karbamatima, klorom, amonijakom, dušičnim oksidima, fosgenom, ozonom i tetraetilolom.
- (2) Prilikom pružanja prve pomoći za otrovanje izazvana:
  - amino ili nitro derivatima benzena ne smije se otrovanom davati alkoholna pića, mlijeko ili ricinusovo ulje;
  - klorom, dušičnim oksidima, fosgenom ili ozonom, ako oboljeli prestane disati, ne smije se primijeniti umjetno disanje ručnom metodom nego samo postupak usta na usta ili usta na nos.

(3) U slučaju otrovanja uzrokovanim kemijskim spojevima koji nisu navedeni u stavku 1. ovoga članka primjenjuju se postupci iz točke 1. i 2. stavka 1. ovoga članka uz što hitnije osiguranje liječničke pomoći.

b) Toplotni udar i sunčanica

Članak 25.

Za toplotni udar i sunčanicu prva pomoć obuhvaća primjenu ovih postupaka:

1. prijenos oboljelog na hladnije mjesto sa strujanjem zraka te postavljanje u ležeći položaj;
2. rashlađivanje oboljelog skidanjem odjeće, polijevanjem ili uranjanjem u hladnu vodu, ili hlađenjem ventilatorom, te postavljanjem hladnog obloga na glavu i prsa;
3. lagana masaža kože.

c) Udar električnom strujom i gromom

Članak 26.

Za udar električnom strujom (i gromom) prva pomoć obuhvaća primjenu ovih postupaka:

1. isključenje nesrećenog iz strujnog kruga;
2. primjena umjetnog disanja, najkasnije 5 minuta poslije udara električne struje;
3. vanjska masaža srca pri prestanku rada srca uz polaganje oboljelog u ležeći položaj;
4. nakon povratka svijesti, zagrijavanje tijela i davanje osvježavajućeg napitka.

d) Bolest dekompresije**Članak 27.**

Za bolest dekompresije prva pomoć obuhvaća podvrgavanje oboljelog povećanom atmosferskom tlaku i njegovu postepenu dekompresiju u komori za dekompresiju.

e) Oštećenja uzrokovana ionizacijskim zračenjem**Članak 28.**

Za oštećenja uzrokovana ionizacijskim zračenjem, prva pomoć obuhvaća primjenu ovih postupaka:

1. odstranjivanje s oboljelog odjeće i obuće u slučaju kontaminacije radioaktivnom prašinom;
2. ispiranje kože velikim količinama vode ili rastvora sapunice ako je koža kontaminirana radioaktivnom prašinom a nije oštećena;
3. stavljanje sterilne gaze i omatanje zavojem rane kontaminirane radioaktivnim zračenjem.

f) Utapanje**Članak 29.**

(1) Za utapanje prva pomoć obuhvaća primjenu ovih postupaka:

1. pri spašavanju u vodi, ako utopljenik ne diše, obuhvatiti ga oko grudi i primijeniti umjetno disanje usta na nos;
2. skidanje odjeće utopljenika;
3. primjena umjetnog disanja, a u slučaju p restanka rada srca i vanjska masaža srca;
4. ako je utopljenik progutao veću količinu vode ona se može izbaciti prebacivanjem unesrećenog preko koljena ili pritiskom ruku na trbuh utopljenika koji se postavi u bočni položaj.

(2) Ne smije se gubiti dragocjeno vrijeme na uzaludne pokušaje izbacivanja vode iz pluća.

g) Nagli prestanak disanja**Članak 30.**

Za nagli prestanak disanja prva pomoć obuhvaća primjenu ovih postupaka:

1. polaganje oboljelog na ravnu podlogu u ležeći položaj na leđa, s glavom zabačenom unatrag;
2. raskopčavanje odjeće ako steže tijelo oboljelog;
3. odstranjivanje krvi i drugih sadržaja koji se nalaze u dišnim putovima;
4. davanje umjetnog disanja sve do pojave spontanog disanja ili predaje bolesnika zdravstvenom osoblju primjenom jedne od direktnih metoda "usta na usta", "usta na nos", ili "ručne metode Holger-Nielson", osim ako je za odnosnu ozljedu ili bolest zabranjena određena metoda umjetnog disanja (članak 7. stavak 7. i 8. članak 11. stavak 3.).

h) Nagli prestanak rada srca**Članak 31.**

Za nagli prestanak rada srca prva pomoć obuhvaća primjenu ovih postupaka:

1. polaganje oboljelog na tvrdu ravnu podlogu u ležeći položaj na leđa;
2. vanjska masaža srca dok srce ne počne kućati normalnim ritmom, koja se provodi uvijek istovremeno s umjetnim disanjem.

i) Šok**Članak 32.**

Za stanje šoka prva pomoć obuhvaća primjenu ovih postupaka:

1. polaganje oboljelog u ležeći položaj na leđa, bez jastuka, uz podizanje nogu ako je izraženo bljedilo lica;
2. osiguranje potpunog mirovanja oboljelog;
3. zagrijavanje tijela oboljelog pokrivačima;
4. davanje oboljelom toplih bezalkoholnih napitaka (osim kod istovremene ozljede trbušnih organa).

j) Gušenje**Članak 33.**

Za gušenje prva pomoć obuhvaća primjenu ovih postupaka:

1. odstranjivanje krvi i drugih stranih tijela iz usta;
2. postavljanje unesrećenog u odgovarajući položaj i to:

HERCEGBOSANSKE ŽUPANIJE

- ako je u nesvijesti, u stabilni bočni položaj sa zabačenom glavom prema natrag, a ako zbog ozljede ne smije biti u takvom položaju, u ležeći položaj na trbuh;
- ako je pri svijesti, u sjedeći položaj s glavom oslonjenom na dlanove i laktovima uprtim na koljena.

k) Gušenje uzrokovano zalogaom hrane**Članak 34.**

Za gušenje uzrokovano zalogaom hrane prva pomoć obuhvaća izbacivanje zalogaia hrane iz dišnog puta naglim i snažnim pritiskom gornjeg dijela trbuha ozlijeđenog prema grudnom košu.

1) Napadaj epilepsije**Članak 35.**

Za napadaj epilepsije prva pomoć obuhvaća primjenu ovih postupaka:

1. polaganje oboljelog u ležeći položaj na leđa s glavom postavljenom na mekano uzglavlje;
2. lagano pridržavanje udova oboljelog radi sprječavanja da se zbog trzanja ne ozlijedi;
3. otkapčanje odjeće oko vrata;
4. odstranjivanje stranog tijela iz usne šupljine i postavljanje, bez nasilnog rastvaranja čeljusti, mekanog predmeta između zubi;
5. davanje oboljelom osvježavajućeg bezalkoholnog napitka nakon završetka napadaia.

m) Nesvjestica**Članak 36.**

Za nesvjesticu prva pomoć obuhvaća primjenu ovih postupaka:

1. iznošenje oboljelog na svježii zrak i postavljanje u bočni položaj;
2. olabavljenje odjeće u dijelu koji steže tijelo;
3. rashlađivanje lica i prsa oboljelog hladnom vodom;
4. davanje oboljelom osvježavajućeg bezalkoholnog napitka nakon povratka svijesti,

Članak 37.

(1) Prva pomoć pri otrovanju hranom obuhvaća primjenu ovih postupaka:

1. ukloniti otrovanu hranu izbacivanjem povraćanja;
  2. osigurati unesrećenom mirovanje.
- (2) Povraćanje se ne smije izazvati ako je otrovani u nesvijesti ili je progutao neku jetku tvar.

o) Ugriz otrovnih kukaca**Članak 38.**

Za ugriz otrovnih kukaca, prva pomoć obuhvaća primjenu ovih postupaka:

- mjesto ugriza ili uboda premazati amonijakom, zatim rashladiti oblogom alkohola ili rastvora natrijevog bikarbonata ili kuhinjske soli u vodi,
- okolinu ugriza ili uboda namazati nekom antialergijskom mašću.

n) Ugriz otrovnih zmija**Članak 39.**

(1) Za ugriz otrovnih zmija prva pomoć obuhvaća primjenu ovih postupaka:

1. stezanje trakom uda 10 centimetara iznad ugriza zmije bez prekidanja arterijskog krvotoka; povesku treba popuštati svakih 15 do 20 minuta u trajanju od jedne minute i premještati je svaki put 5 cm više;
2. imobilizacija uda;
3. izazivanje krvarenja na mjestu ugriza rasijecanjem kože u obliku križa dezinficiranim nožem, a isisavanje krvi iz rane samo ako se prva pomoć daje neposredno nakon ugriza zmije i ako osoba koja pruža prvu pomoć nema otvorene rane u usnoj šupljini;
4. osiguranje mirovanja ugrizenog;
5. davanje ugrizenom da pije dovoljno tekućine.

(2) Ugrizenom se ne smije dopustiti da uzima alkoholno piće.

V. SANITETSKI MATERIJAL ZA PRVU POMOĆ**Članak 40.**

(1) Na svakom mjestu gdje istovremeno obavlja poslove i radne zadatke do 20 radnika, za davanje prve pomoći mora se osigurati osnovni sanitetski materijal, i to:

- 1.) 10 sterilnih prvih zavoja
- 2.) 4 kaliko zavoja dužine 5 m a širine 8 cm
- 3.) 2 komada flasterskog zavoja

HERCEGBOSANSKE ŽUPANIJE

- 4.) 4 omota sterilne gaze
- 5.) 2 omota vate po 25 g
- 6.) 1 paket staničevine za oblaganje udlaga
- 7.) 2 trokutne marame i 4 sigurnosne igle
- 8.) 4 elastična zavoja za fiksaciju udlaga različite veličine
- 9.) 4 vatrane udlage različitih veličina za imobilizaciju prijeloma kostiju (2 komada Kramerovih po 100 cm i 2 komada po 50 cm duljine i 10 cm širine) ili odgovarajući broj pneumatskih udlaga
- 10.) 6 komada naprstaka od kože u tri veličine
- 11.) 1 anatomska pinceta
- 12.) 1 škare obične i 1 za rezanje zavoja sa zavrnutom glavicom
- 13.) 2 bočice 2% Dezola, 250 g natrijevog bikarbonata (soda bikarbona), 100 g soli, parafinsko ulje, aktivni ugljen, 500 g 70% alkohola.

(2) Ako na mjestu rada istovremeno obavlja poslove i radne zadatke više od 20 radnika, na svakih daljnjih 50 radnika mora se osigurati dodatni osnovni sanitetski materijal u količinama i vrstama ovisno o učestalosti i vrsti ozljeda.

Članak 41.

(1) Osim osnovnog sanitetskog materijala prema članku 40. ovoga pravilnika za davanje prve pomoći za bolesti i oštećenja koja mogu nastati zbog osobitosti procesa rada, na mjestu rada gdje istovremeno obavlja poslove i radne zadatke do 20 radnika, mora biti osiguran i dodatni materijal, i to:

1. gdje mogu nastati teže ozljede, bolesti ili otrovanja (npr. ozljede kralježnice, zdjelice, otrovanja plinovima, toplotni udar, kesonska bolest, udar električnom strujom):
  - nosila,
  - 5 komada velikih gaza (moguće otvorene ozljede trbuha i prsnog koša, velike opekotine, smrznuća i smrztotine)
2. pri ronilačkim radovima i radovima u kesonu:
  - komora za dekompresiju
3. gdje postoji izloženost kloru, fosgenu, dušičnim oksidima, ozonu:
  - 1 aparat s komprimiranim kisikom i Ambu respirator
4. gdje postoji izloženost cijanovodiku i cijanidima:
  - ampule amilnitrata (10 ampula)
  - ampule 25% natrijevog tiosulfata (5 -10 ampula)

- ampule 3% otopine natrijevog nitrita (5-10 ampula)
5. gdje postoji izloženost organofosforim insekticidima i karbamatima:
    - ampule atropin sulfata a 1 mg (200 ampula)
    - 2% otopina natrij eva bikarbonata
    - ampule pralidoksima (reaktivator kolines-teraze kod otrovanja organofosforim spojivima)
  6. gdje postoji izloženost kiselinama i lužinama:
    - 2% otopina kalijeva bikarbonata
    - 2% otopina natrijeva bikarbonata
    - 3% otopina borne kiseline
    - otopina natrijeva sulfata i suspenzija magnezijeva oksida (izloženost fluorovodičnoj kiselini)
  7. gdje postoji mogućnost ugriza otrovnih kukaca i otrovnih zmija:
    - amonijak (100 gr)
    - protuzmijski serum (5 ampula)
    - antialergična mast.

(2) Ako na mjestu rada istovremeno obavlja poslove i radne zadatke više od 20 radnika, na svakih daljnjih 50 radnika mora se osigurati dodatni materijal po vrsti i u količini ovisno o stupnju izloženosti.

VI. ZAVRŠNE ODREDBE**Članak 42.**

Ovaj Pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objave u »Narodnim novinama Hercegbosanske županije«.

Bosna i Hercegovina
 Federacija Bosne i Hercegovine
Hercegbosanska županija
 Ministarstvo rada, zdravstva, socijalne skrbi i prognanih
 Broj: 09-02-02-22/13
 Livno, 02. 10. 2013. godine

Ministar
Darko Horvat v.r.

***

Na temelju članka 72. stavka 5. i članka 75. stavka 3. Zakona o zaštiti na radu („Narodne novine HBŽ“, br. 1/13) ministar rada, zdravstva, socijalne skrbi i prognanih Hercegbosanske županije donosi